

Perustettavaan julkisen vallan ylläpitämään ampuma-aserekisteriin saatiin asekuvaraston ylläpitämiseksi valmistaa ja tallentaa teoksista ja valokuvista kappaleita tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentin nojalla. Mainittuihin toimiin ei vaadita oikeudenhaltijoiden suostumusta eikä niistä tarvitse maksaa korvauksia oikeudenhaltijoille.

Selostus asiasta

Sisäasiainministeriön poliisiosasto on 31 päivänä elokuuta 1995 päivätyllä kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, voidaanko perustettavaan ampuma-aserekisterin asekuvarastoon tallentaa ilman oikeudenhaltijoiden suostumusta ja ilman korvausvelvollisuutta esimerkiksi asealan lehtijulkaisuista otettuja aseiden valokuvia.

Hakija kertoo, että sisäasiainministeriön poliisiosastolla on parhaillaan valmisteilla uusi ampuma-aselaki, jolla on tarkoitus korvata vuodelta 1933 peräisin oleva ampuma-aseista ja ampumatarpeista annettu laki. Uudistukseen liittyy oleellisena osana ATK-pohjainen ampuma-aserekisteri, jolla korvattaisiin poliisiipiireissä nykyisin manuaalisesti pidettävät ampuma-aseiden hallussapitolupia koskevat kortistot. Ampuma-aserekisteri tulisi koostumaan kahdesta erillisestä tiedostosta, nimittäin aseluparekisteristä, joka sisältää luvanhaltijoita koskevia tietoja sekä aseluokitusrekisteristä, joka on ampuma-aseiden teknisiä tietoja koskeva tietokanta.

Ampuma-aserekisteri toimisi merkittävänä apuvälineenä poliisin lupahallinnossa. Yleinen järjestys ja turvallisuus paranisi rekisterin myötä esimerkiksi siitä syystä, että rekisterin luokitustunnuksen perusteella eri asetyypit voitaisiin tehokkaasti erottaa toisistaan. Ampuma-aseen hankinta- ja hallussapitolupia ei tulisi myönnettyksi esimerkiksi metsästys-perusteella aseelle, jota tyyppinsä, toimintatapansa ja muiden ominaisuuksiensa vuoksi voitaisiin pitää lähinnä sotilasaseena ja näin ollen metsästyksen sopimattomana.

Ampuma-aserekisteri yhdenmukaistaisi lupakäytäntöä ja toimisi merkittävänä apuna eräissä Suomea velvoittavan aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetussa neuvoston direktiivissä (91/477/ETY) edellytetyissä ampuma-aseiden siirtoihin ja hallussapitoon liittyvissä lupa- ja ilmoitusmenettelyissä.

Suomessa on tällä hetkellä arviolta 10 000 asemallia. Määrä kasvaa vuosittain melkoisesti lukuisten uusien mallien tullessa markkinoille. Suuren asemäärän hallitsemiseksi on aseluokitusrekisterin osaksi suunniteltu erityistä asekuvarastoa, joka sisältäisi kunkin aseluokitusrekisteriin merkityn asemallin kuvan tai kuvia siitä. Teknisesti tämä kuvasto voitaisiin toteuttaa joko määrääjain uusittavana paperille painettuna kuvastona tai poliisin käytössä jo tällä hetkellä olevan ATK-pohjaisen tuntomerkkirekisteriohjelman kaltaisena tiedostona.

Hakija kertoo, että lähdemateriaalina asekuvarastossa on tarkoitus käyttää asealan lehtijulkaisuja, asekirjallisuutta, aseliikkeiden ja -tehtaiden kuvastoja sekä aseluokituksen suorittajan ja poliisin luokituksen ja rekisteröinnin yhteydessä ottamia valokuvia ja videomateriaalia.

Asekuvarasto helpottaisi merkittävästi aseiden tunnistamista sekä parantaisi poliisin asetunte-
musta. Lisäksi siitä olisi hyötyä rikostutkinnassa ja poliisin operatiivisessa toiminnassa. Toteutettiinpa asekuvarasto sitten manuaalisena tai ATK-pohjaisena, on sen jakelu ja käyttö tarkoitus rajoittaa yksinomaan poliisin sekä mahdollisesti rajavalvontaa suorittavien viranomaisten piiriin.

Sisäasiainministeriön poliisiosasto pyytää tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, voidaanko edellä mainituista lähteistä valokuvaamalla tai muulla teknisellä tavalla tallentamalla kerättyä materiaalia käyttää aseluokitusrekisterin asekuvaraston perustamiseen ja ylläpitämiseen, ilman tekijän suostumusta ja korvausvelvollisuutta.

Tekijänoikeusneuvoston lausunto

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojatuista teoksista muun muassa selittävä kirjallinen esitys ja valokuvateos. Valokuvia koskee lisäksi lain 49 a §, jonka 1 momentin mukaan valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta, muuttamattomana tai muutettuna, valmistamalla siitä kappaleita sekä näyttämällä sitä julkisesti.

Tekijälle kuuluvaa yksinomaista oikeutta on rajoitettu lain 2 luvussa. Valokuvia koskee erikseen 49 a §:n 3 momentti, jonka mukaan lain 49 a §:ssä tarkoitettuihin valokuviin sovelletaan vastaavasti, mitä 11 §:ssä, 12 §:n 1 ja 2 momentissa, 13 §:ssä, 14 §:n 1 ja 3 momentissa, 15, 16, 18, 20, 22 ja 25 §:ssä, 25 a §:n 1 ja 2 momentissa, 25 b, 25 d, 25 f—25 i ja 26 §:ssä säädetään. Tekijänoikeuksia on rajoitettu sosiaalisista, yhteiskunnallisista ja käytännöllisistä syistä. Yksinoikeuden rajoituksia on laintulkinnassa noudattavien periaatteiden mukaan tulkittava ahtaasti.

Hakijan lausuntopyynnössä kuvaamaan ampuma-aserekisterin asekuvarastoon saattaa kuulua ainakin valokuvateoksia, jotka voivat saada suojaa tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla. Ne valokuvat, jotka eivät yllä niin sanottuun teostasoon, saavat puolestaan suojaa tekijänoikeuslain 49 a §:n nojalla. Lisäksi asekuvarastoon saattaa kuulua aseiden ja asetyyppien kuvaamisessa käytettyä kirjallista materiaalia, joka voi nauttia tekijänoikeussuojaa kirjallisena teoksena tekijänoikeuslain 1 §:n nojalla.

Näin ollen tekijänoikeusneuvosto olettaa, että asekuvarastoon tulee sisällyttämään sellaista aineistoa, joka saisi suojaa lain nojalla ja jonka tallentamiseen sekä kappaleiden valmistamiseen vaadittaisiin ilman tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännösten tukea lupa tekijöiltä.

Tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentin mukaan teosta saadaan käyttää oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden vaatiessa. Vastaavasti lain 49 a §:n 3 momentin mukaan 49 a §:ssä tarkoitettuihin valokuviin sovelletaan, mitä 25 d §:ssä säädetään. Kyseinen 25 d § lisättiin tekijänoikeuslakiin vuonna 1995 voimaan tulleella lain muutoksella (446/95). Lain esitöissä 25 d §:n 2 momentin lisäämistä perusteltiin seuraavasti:

"Oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden taustalla olevat intressit ovat niin merkittäviä, ettei tekijänoikeuden tule olla niiden toteuttamisen esteenä." (HE 287/1994 vp, s. 32).

"Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset ovat tekijöiden kannalta vähäisiä. Oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden edellyttämään teosten käyttöön ei tämän vuoksi ole tarpeen liittää korvausvelvollisuutta." (s. 33).

"Pykälän 2 momentin mukaan oikeudenhoidon ja yleisen turvallisuuden vaatima teoksen käyttäminen on sallittua ilman tekijän suostumusta. Säännös soveltuu lainkäytöstä ja yleisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten ja lakisääteisten toimiYten toiminnan lisäksi myös välimiesmenettelyyn. Se soveltuu myös hallintolainkäyttöön ja muuhun hallintomenettelyyn, jossa on kyse oikeudenhoidosta. Tällaista hallintomenettelyä on esimerkiksi viranomaisten valvontatehtävien hoitaminen.

Teosten kappaleiden valmistaminen, levittäminen ja muu käyttö on säännöksen nojalla sallittua vain, jos se on välttämätöntä viranomaisten tai muiden lakisääteisten toimiYten oikeudenhoitoon tai yleiseen turvallisuuteen liittyvien tehtävien suorittamiseksi. Säännöksen salliman käytön laajuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös tekijälle käytöstä aiheutuva haitta." (s. 75).

Poliisin tehtävänä on poliisilain (493/95) 1 §:n mukaan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen

turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisin tehtäväksi säädetty yleisen turvallisuuden ylläpitäminen, johon viitataan tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentissa, oikeuttaa poliisin käyttämään teosta sen tehtävän toteuttamiseksi tarvittavassa laajuudessa.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että perustettavan ampuma-aserekisterin asekuvaston ylläpitämiseksi saadaan teoksista ja valokuvista valmistaa kappaleita ja tallentaa valmistettuja kappaleita rekisteriin tekijänoikeuslain 25 d §:n 2 momentin nojalla ilman oikeudenhaltijoiden suostumusta ja ilman oikeudenhaltijoille maksettavia mahdollisia korvauksia. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että perustettavan ampuma-aserekisterin asekuvaston toimivuuden ja olemassaolon kannalta mainitun kaltainen teosten ja valokuvien käyttö on välttämätöntä yleiseen turvallisuuteen liittyvien tehtävien suorittamiseksi.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että teosten tekijöille ja valokuvaajille aiheutuva haitta on hyvin pieni, sillä perustettavan ampuma-aserekisterin asekuvaston käyttö tullaan rajoittamaan hakijan mukaan ainoastaan poliisin sekä mahdollisesti rajavalvontaviranomaisten piiriin. Teoksia ja valokuvia ei ole oikeutta saattaa mainittujen viranomaisten toimesta yleisön saataviin esittämällä julkisesti tai muutoin levittämällä yleisön keskuuteen, vaan käyttö tulee rajoittaa ainoastaan viranomaishallinnon sisäiseen käyttöön. (jaosto)